

ANDRZEJ SZYMAŃSKI

DOBRA DOCZESNE KOŚCIOŁA
W PRACACH I DOKUMENCIE KOŃCOWYM
I SYNODU DIECEZJI OPOLSKIEJ

„Diecezja opolska, formalnie utworzona przez Stolicę Apostolską 28 czerwca 1972 r. bullą *Episcoporum Poloniae coetus*¹ [także – A.S.] odbyła swój synod, określane oficjalnie jako „Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej 2002-2005”². Była to odpowiedź wspólnoty diecezjalnej na wezwanie Ojca św. Jana Pawła II zawarte w liście apostolskim *Novo millennio ineunte*³, aby ufnie otworzyć się na przyszłość, którą w oparciu o Ewangelię Chrystusa trzeba pilnie „przełożyć na język postanowień i konkretnych programów” duszpasterskich⁴. Pierwsze zgromadzenie synodalne Kościoła opolskiego, zainicjowane przez abp. prof. dr. hab. Alfonsa Nossola, było znaczącym wydarzeniem w kościelnej historii całego Śląska Opolskiego, dobrze wpisującym się w ożywiony posoborowy ruch synodalny w Polsce⁵.

Dr hab. ANDRZEJ SZYMAŃSKI, prof. UO – kierownik Katedry Historii Państwa i Prawa oraz Doktryn Polityczno-Prawnych, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, ul. Katowicka 87a, 45-060 Opole; e-mail: szymanski.andrzej208@gmail.com

¹ A. SZYMAŃSKI, *Ks. Bp dr Franciszek Jop – prawodawca i organizator diecezji opolskiej*, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego 2007, s. 22. Odrębna kościelna jednostka administracyjna (Administracja Apostolska Śląska Opolskiego) istniała jednak na terenie Opolszczyzny już od 15 sierpnia 1945 r.

² Uchwały synodalne weszły w życie 28 czerwca 2005 r.

³ Zob. JAN PAWEŁ II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, Kraków: Wydawnictwo Pallottinum 2001.

⁴ Depesza skierowana do Ojca św. Jana Pawła II przez abp. Alfonsa Nossola z okazji inauguracji Pierwszego Synodu Diecezji Opolskiej w dniu 2 kwietnia 2002 r., „Biuletyn Synodu Diecezji Opolskiej” [dalej cyt.: BSDO] 1 (2002), s. 2; pismo Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej z okazji inauguracji Pierwszego Synodu Diecezji Opolskiej z 30 kwietnia 2002 r., BSDO 1 (2002), s. 2-3.

⁵ A. SZYMAŃSKI, *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej 2002-2005*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 28 (2008), s. 377.

W dekrete Biskupa Opolskiego nr 207/02/A z 19 marca 2002 r.⁶, zwołującym Synod, znajduje się stwierdzenie, że jego celem jest odpowiedź na wezwanie Ojca Świętego Jana Pawła II, aby „wypłynąć na głębię (Łk 5,4) i ufnie otworzyć się na przyszłość, którą – w oparciu o Ewangelię Jezusa Chrystusa – powinniśmy przełożyć na język postanowień i konkretnych programów [...]”⁷.

Pierwszy synod opolski był synodem przede wszystkim duszpasterskim. Jego prace za przedmiot mają głównie parafię, jej potrzeby, problemy i możliwości duszpasterskie⁸. W tym zakresie mieści się także problematyka dóbr materialnych Kościoła. Materiał prawny dotyczący tej tematyki ustawodawca kościelny umieścił w przedostatnim, X rozdziale statutów synodalnych⁹.

W dniu 18 czerwca 2002 r. abp A. Nossol, biskup opolski, podpisał dekret ustanawiający skład osobowy Komisji ds. Finansowo-Inwestycyjnych synodu opolskiego¹⁰. Siedemnaścioro członków i czterech konsultorów rozpoczęło w ten sposób prace m.in. nad diecezjalnymi regulacjami dotyczącymi szeroko pojętych dóbr materialnych, niezbędnych w codziennym życiu wspólnot kościelnych.

Pierwszym znaczącym zapisem dotyczącym się opisywanej materii, wypracowanym przez odpowiednią komisję synodalną jest Dokument roboczy Komisji synodalnej ds. Finansowo-Inwestycyjnych *Dobra materialne Kościoła* pochodzący

---

⁶ Dekret zwołujący Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej [dalej cyt.: PSDO] i ogłaszający jego otwarcie z 19 marca 2002 r., Nr 207/002/A, [w:] *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i Aneksy*, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2005, s. 311-313.

⁷ A. SZYMAŃSKI, *Nauczanie i wychowanie chrześcijańskie w parafii w świetle uchwał I Synodu Diecezji Opolskiej*, [w:] *Wychowanie religijne i moralne*, red. R. Sztuchmiller, M. Różański, Olszyn: Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego 2015, s. 67-74.

⁸ J. MIKOŁAJEC, *Duszpasterstwo rodzin w uchwałach Pierwszego Synodu Diecezji Opolskiej*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 3 (2006), s. 57.

⁹ Dokument końcowy PSDO (statuty) składa się z 11 rozdziałów: I. Parafia miejscem urzeczywistniania się Kościoła i wypełniania jego misji; II. Parafia w strukturach Kościoła opolskiego; III. Życie liturgiczne w parafii; IV. Nauczanie i wychowanie chrześcijańskie w parafii; V. Powołanie, formacja i życie duchownych; VI. Posłannictwo świeckich w parafii i w rodzinie; VII. W trosce o chrześcijańskiego ducha kultury; VIII. Ekumeniczny wymiar życia parafialnego; IX. Działalność charytatywna w parafii; X. Dobra doczesne w służbie Kościoła; XI. Postanowienia końcowe.

¹⁰ Dekret ustanawiający skład osobowy Komisji ds. Finansowo-Inwestycyjnych Pierwszego Synodu Diecezji Opolskiej, BSDO 1 (2002), s. 32. Członkami Komisji zostali: ks. Albert Glaeser – przewodniczący, ks. Walter Lenart – sekretarz, Zdzisław Budziński (Opole), Jan Dudzik (Opole), Brygida Gruchot (Krapkowice), Józef Ibrom (Nysa), Marian Jagielski (Opole), Teresa Kierel (Zdzieszowice), ks. Waldemar Klinger (Winów), ks. Antoni Komor (Zdzieszowice), ks. Zygmunt Lubieniecki (Opole–Szczepanowice) ks. Ernest Noziński (Dziewkowice), ks. Tomasz Piontek (Racibórz), s. Magdalena Skiera (Opole), Gabriela Szampera (Gogolin), Adam Szczegielniak (Opole), ks. Henryk Wolf (Nysa). Konsultorzy: ks. Andrzej Hanich (Opole), ks. Erwin Mateja (Kamień Śląski), ks. Paweł Stobrawa (Opole), ks. Piotr Śnigórski (Nysa).

z 2003 r.¹¹ Dzieli się na dwie części. Pierwsza przeznaczona była do dyskusji w zespołach synodalnych, druga zaś to „tekst roboczy skierowany do Księża”, w którym mowa o zasadach wynagradzania i utrzymania duchownych¹². Część pierwsza znalazła swoje dość wierne odbicie w statutach synodalnych bądź aneksjach do nich, natomiast sprawy materialne osób duchownych nie znalazły tam odzwierciedlenia. Drugim tekstem podejmującym tematykę dóbr materialnych w Kościele partykularnym opolskim są same statuty synodalne z 2005 r. (wraz z aneksjami) jako główny owoc pracy synodu opolskiego i nowokreowane przezeń kościelne prawo partykularne.

W niniejszym opracowaniu ze względu na rangę dokumentów w pierwszej kolejności przeanalizuję treść odpowiednich statutów synodalnych i aneksów, jako materiał rozszerzający, w pewnym sensie uzupełniający i porównawczy, posłuży zawartość dokumentu roboczego. Propozycje dotyczące utrzymania i wynagradzania duchownych zostaną wskazane oddzielnie.

***

Sobór Watykański II naucza, że majątkiem kościelnym winno się zarządzać tak, by realizowane mogły być najistotniejsze cele z nim związane: właściwe sprawowanie kultu, utrzymanie duchowieństwa, działalność charytatywna i apostołstwo¹³. Należy bowiem zdawać sobie sprawę z tego, że o ile cel posługi Kościoła jest nadprzyrodzony, to jednak – do jej wykonywania w warunkach doczesnych – konieczne są dobra materialne. Obowiązkiem władz kościelnych jest zatem troska o właściwe gospodarowanie tymi dobrami. Zarówno diecezje, jak i parafie oraz wszystkie inne kościelne osoby prawne mają wrodzone prawo do niezależnego od władzy świeckiej nabywania, posiadania, zarządzania i zbywania dóbr materialnych dla realizacji swej misji religijnej [numer statutu – dalej cyt.: n. 387].

Jakikolwiek obrót dobrami doczesnymi Kościoła odbywać się powinien w zgodzie z kan. 1254 i 1260 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹⁴, a zatem

¹¹ *W drodze do Emaus. Dokumenty robocze Komisji Synodalnych*, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2003, s. 104 n.

¹² Tamże, s. 109-111.

¹³ SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, *Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 673-696; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, s. 236-258, nr 6; TENŻE, *Decretum de presbyterorum ministerio et vita Presbyterorum ordinis* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 991-1024; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, s. 478-508, nr 17.

¹⁴ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony

służyć do realizacji celów właściwych Kościołowi. Gromadzenie dóbr winno być w zgodzie z zasadą ewangeliczną, mówiącą o prymacie wartości duchowych (por. Mt 16, 26).

Obowiązkiem wiernych jest zarządzać niezbędnymi potrzebom finansowym wspólnoty kościelnej, zgodnie z przepisami kan. 222 § 1 KPK/83¹⁵. W szczególności należy dbać o budynki sakralne, cmentarze grzebalne i wszystkie inne dobra kościelne, ruchome i nieruchome (n. 388).

ADMINISTROWANIE DOBRAMI DOCZESNYMI DIECEZJI OPOLSKIEJ

Zadośćuczynienie obowiązkowi ofiarności wiernych na rzecz Kościoła musi iść jednak w parze z możliwościami poszczególnych osób¹⁶, które – zdaniem Ojców synodalnych – „w dzisiejszych czasach w wielu przypadkach nie są zbyt duże” (n. 389). Natomiast „potrzeby Kościoła i jego instytucji, w tym także osób najuboższych, są niemałe” (tamże). Zatem realizacja piątego przykazania kościelnego wymaga od duchowieństwa opolskiego i wiernych „wielkiej wrażliwości sumienia i otwartości na potrzeby innych” (tamże). Szczególnie dużą wartość mają ofiary mające znamię „wdowiego grosza”, o ile wypływają ze szczerego serca.

Zarządcą majątku należącego do diecezji opolskiej jest Biskup Opolski, zaś w jego imieniu – zgodnie z odnośnymi przepisami prawa kanonicznego – ustanowiona przezeń Rada Ekonomiczna i ekonom diecezjalny. Jest nim dyrektor Wydziału Finansowo-Gospodarczego Kurii Diecezjalnej. Administruje dobrami materialnymi pod władzą biskupa, stosując się ściśle do wskazań Rady Ekonomicz-

---

przez Konferencję Episkopatu, Poznań: Pallottinum 1984 [dalej cyt.: KPK/83]. Por. kan. 1254 KPK/83: „§ 1. Kościół katolicki na podstawie prawa wrodzonego, niezależnie od władzy świeckiej, może dobra doczesna nabywać, posiadać, zarządzać i alienować dla osiągnięcia właściwych sobie celów. § 2. Celami zaś własnymi są głównie: organizowanie kultu Bożego, zapewnienie godziwego utrzymania duchowieństwa oraz innych pracowników kościelnych, prowadzenie dzieł apostołatu i miłości, zwłaszcza wobec biednych”. Kan. 1260 KPK/83: „Kościół posiada wrodzone prawo domagania się od wiernych dostarczenia tego, co jest konieczne do osiągnięcia właściwych mu celów”.

¹⁵ Por. kan. 222 § 1 KPK/83: „Wierni mają obowiązek zarządzić potrzebom Kościoła, aby posiadał środki konieczne do sprawowania kultu, prowadzenia dzieł apostołstwa oraz miłości, a także do tego, co jest konieczne do godziwego utrzymania szafarzy”.

¹⁶ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 1997; tekst polski w: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. 2, Poznań: Pallottinum 2012, nr 2043: „[...] wierni mają także obowiązek, każdy według swoich możliwości, dbać o materialne potrzeby Kościoła”.

nej¹⁷. Zarówno Rada, jak i ekonom kierują się przepisami prawa kanonicznego oraz statutem (n. 390)¹⁸.

Aby utworzyć trwałe podstawy materialne funkcjonowania diecezji, zarówno duchowni jak i wierni świeccy winni wносить odpowiednie składki i dobrowolne ofiary. Zadaniem duszpasterzy jest uwrażliwianie wiernych, aby o tym obowiązku nie zapominali, dotyczy on bowiem zarówno Kościoła partykularnego, jak i powszechnego. Uprawnieniem biskupa jest zarządzanie zbiorów pieniężnych oraz obciążanie składkami instytucji kościelnych oraz kapłanów diecezjalnych. Owe składki i zbiórki winny być przeznaczone na pokrycie wydatków instytucji diecezjalnych, a przy ich zarządzaniu Biskup winien wysłuchać opinii Rady Ekonomicznej oraz Rady Kapłańskiej. W diecezji opolskiej dla celów wyżej opisanych Synod przewidział składki z miesięcznej kolekty zbieranej w pierwszą niedzielę miesiąca (n. 391). Niektóre parafie zwolnione zostały częściowo lub całkowicie z ich uiszczania. Tę sprawę oraz kwestię opłat *seminaristicum* i innych świadczeń kapłanów diecezjalnych regulują zarządzenie odrębne, zawarte w aneksie nr 10 do statutów synodalnych¹⁹.

---

¹⁷ Por. kan. 494 § 3 KPK/83: „Jest zadaniem ekonomy administrować pod władzą biskupa dobrami doczesnymi diecezji, w sposób określony przez Radę do spraw ekonomicznych, a także z dochodów diecezjalnych pokrywać wydatki, które biskup lub wyznaczone przez niego osoby zgodnie z prawem poleciły dokonać”.

¹⁸ Por. kan. 492 KPK/83: „§ 1. W każdej diecezji należy ustanowić Radę do spraw ekonomicznych, na czele której stoi biskup lub jego delegat, składającą się z trzech przynajmniej wiernych, biegłych w sprawach ekonomicznych, znających dobrze prawo cywilne i odznaczających się prawością. Nominację otrzymują od biskupa. § 2. Członkowie Rady do spraw ekonomicznych powinni być mianowani na pięciolecie, po upływie którego mogą być mianowani na dalsze pięciolecie”. § 3. Wykluczeni są ze składu Rady do spraw ekonomicznych krewni lub powinowaci biskupa, aż do czwartego stopnia”.

Por. kan. 493 KPK/83: „Oprócz zadań powierzonych jej w księdze V *Dobra doczesne Kościoła*, Rada do spraw ekonomicznych przygotowuje każdego roku, zgodnie ze wskazaniem biskupa diecezjalnego, zestaw przychodów i wydatków, przewidzianych w związku z zarządzeniem diecezji w roku następnym, jak również zatwierdza bilans przychodów i rozchodów za rok ubiegły”.

Por. kan. 494 KPK/83: „§ 1. Po wysłuchaniu zdania kolegium konsultorów oraz Rady do spraw ekonomicznych, każdy biskup winien ustanowić w swojej diecezji ekonomę. Winien on być rzeczywiście biegły w sprawach gospodarczych i odznaczający się prawością. § 2. Ekonoma należy mianować na pięciolecie, lecz po jego upływie może być mianowany na dalsze pięciolecie. W czasie trwania kadencji biskup nie powinien go usuwać bez ważnej przyczyny, którą sam ocenia i po wysłuchaniu zdania kolegium konsultorów oraz Rady do spraw ekonomicznych. § 3. Jest zadaniem ekonomy administrować pod władzą biskupa dobrami doczesnymi diecezji, w sposób określony przez Radę do spraw ekonomicznych, a także z dochodów diecezjalnych pokrywać wydatki, które biskup lub wyznaczone przez niego osoby zgodnie z prawem poleciły dokonać. § 4. Z końcem roku ekonom winien przedstawić Radzie do spraw ekonomicznych wykaz przychodów i rozchodów”.

¹⁹ Aneks 10. *Rozporządzenie w sprawie świadczeń związanych z zabezpieczeniem materialnym instytucji i obiektów diecezjalnych*, [w:] *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej*, s. 204-208.

Na terenie diecezji opolskiej funkcjonuje szereg instytucji, które mają zdolność samofinansowania się. Wypracowane przez nie zyski Synod nakazał wykorzystywać zgodnie ze statutami tych instytucji i zgodnie z decyzją biskupa diecezjalnego (n. 392).

Treść normatywna omówionych wyżej statutów synodalnych jest praktycznie tożsama z propozycjami zawartymi w odnośnym fragmencie Dokumentu roboczego Komisji Synodalnej ds. Finansowo-Inwestycyjnych. W tym ostatnim znajdujemy dodatkowo wyszczególnienie instytucji i obiektów diecezjalnych utrzymywanych z comiesięcznej kolekty zbieranej w pierwszą niedzielę miesiąca, instytucji dofinansowanych przez diecezję oraz instytucji samofinansujących się²⁰. Ponadto Komisja postulowała, aby zyski przynoszone przez instytucje diecezjalne obracane były na potrzeby diecezji, co nie w pełni zostało odzwierciedlone w wyżej omówionym statucie 392. Kolejna propozycja Komisji dotyczyła opodatkowania Domu Formacyjnego w Nysie i Ośrodka Formacji w Kamieniu Śląskim. Miałyby być one opodatkowane w zależności od wielkości powierzchni użytkowej. Statuty na ten temat jednak się nie wypowiadają.

DOBRA MATERIALNE WSPÓLNOTY PARAFIALNEJ

Zarządcą majątku parafialnego ustanowił Synod proboszcza lub administratora parafii, którzy w tej kwestii winni działać w porozumieniu z biskupem opolskim. W sprawach szczególnie ważnych, zarządca powinien zasięgnąć opinii Parafialnej

---

²⁰ *W drodze do Emaus*, s. 104 n.

A. Instytucje i obiekty diecezjalne utrzymywane ze składki miesięcznej: administracja diecezjalna i wszystkie wydziały Kurii, budynek kurii diecezjalnej, dom księży pracowników Kurii i Sądu Biskupiego przy ul. Katedralnej 1, dom księży biskupów przy ul. Grunwaldzkiej 7, Muzeum Diecezjalne, Diecezjalny Ośrodek Formacyjny – ul. Kominka 1a, Ołtarz Papieski na Górze Świętej Anny (w tym przypadku postulowano, aby Ołtarz utrzymywali oo. Franciszkanie z ofiar z uroczystości diecezjalnych).

B. Instytucje dofinansowane przez diecezję: Wyższe Seminarium Duchowne, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego, Biblioteka, Diecezjalny Dom Księży Emerytów w Opolu i w Nysie, dom księży profesorów – ul. Kominka 1a, dom sióstr w Grudziach (komisja synodalna postulowała, aby dom ten przeszedł na utrzymanie parafii), Caritas Diecezji Opolskiej, Radio Plus, kościół rektorski pw. św. Sebastiana w Opolu (postulowano, aby tę świątynię utrzymywała parafia katedralna, na terenie której się znajduje), Diecezjalny Ośrodek Adopcji, Dom Matki i Dziecka w Grudziach, poradnictwo rodzinne, fundusz zapomogowy duchowieństwa.

C. Instytucje samofinansujące się: Wydawnictwo Świętego Krzyża, Księgarnia Świętego Krzyża, Sanktuarium Świętego Jacka w Kamieniu Śląskim, Diecezjalne Gimnazjum i Liceum w Nysie, Dom Formacyjny w Nysie.

Rady Duszpasterskiej, ustanowionej zgodnie z kan. 1280 KPK/83²¹ (n. 393). Ów majątek, jak i dochody parafii powinny być w sposób widoczny oddzielone od własności i osobistego uposażenia duszpasterzy parafialnych. Środków należących do parafii proboszcz ani administrator nie mogą przechowywać na osobistym rachunku bankowym, ani swoim, ani należącym do innych osób. Ten przepis odnosi się także do wszystkich zarządców publicznych osób prawnych podległych biskupowi opolskiemu (n. 394).

Ojcowie synodalni dostrzegli także potrzebę pomocy dla parafii niewielkich, szczególnie w realizacji niezbędnych projektów inwestycyjnych. Pomoc taka może mieć postać całkowitego lub częściowego zwolnienia z comiesięcznych kolekt (n. 395).

Ważne sprawy związane z zatrudnianiem osób świeckich w instytucjach kościelnych winny być regulowane w oparciu o przepisy prawa pracy (n. 396). Księża kapelani zatrudniani są w domach zakonnych w oparciu o umowę między zgromadzeniem a tymże duchownym. W umowie tej należy zawrzeć szczegółowy zakres obowiązków i uprawnień kapelana (n. 397).

W n. 398 synod potwierdza, że podstawowym źródłem finansowania parafii są dobrowolne ofiary wiernych. Korzystanie z innych źródeł jest dopuszczalne jedynie po uzyskaniu zgody biskupa opolskiego – jeśli proboszcz ją otrzyma, jest zobowiązany corocznie, do końca stycznia, składać w Kurii Diecezjalnej stosowne sprawozdania finansowe. Podobnie każda zbiórka pieniężna na cele kościelne, zorganizowana przez Radę Parafialną lub grupę wiernych, także musi posiadać *placet* biskupa opolskiego (n. 399).

Wszystkie parafie muszą posiadać aktualny inwentarz majątku kościelnego oraz plebanii. Po wizytacji biskupiej proboszcz jest zobowiązany do przedstawienia tych dokumentów do zatwierdzenia w Kurii Diecezjalnej (n. 400).

W Dokumencie roboczym Komisji Synodalnej ds. Finansowo-Inwestycyjnych, formułującym problemy do rozpatrzenia przez parafialne zespoły synodalne, znajdujemy m.in. informację, że diecezja opolska składała się z 396 parafii zgrupowanych w 36 dekanatach, w których pracowało w czasie obrad synodalnych 692 kapłanów diecezjalnych i 129 zakonnych. W opolskim Kościele party-

---

²¹ Kan. 1280 KPK/83: „Każda osoba prawna powinna mieć własną radę do spraw ekonomicznych lub przynajmniej dwóch doradców, którzy mają wspierać zarządcę w wypełnianiu jego zadań, zgodnie ze statutami”. W diecezji opolskiej kompetencje „ekonomiczne” posiada parafialna rada duszpasterska, mogąca w swej strukturze posiadać sekcję ekonomiczno-gospodarczą. Zob. Aneks 5. *Statut parafialnej rady duszpasterskiej w Diecezji Opolskiej*, [w:] *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej*, s. 184-187.

kularnym pracowało także 896 sióstr zakonnych²². Komisja podjęła problem wspomaganie parafii biedniejszych, sugerując np. finansowanie zakupu części materiałów budowlanych oprócz form zwyczajowo przyjętych (zwolnienie z kolekt). Synod taką możliwość dopuścił – jak wyżej wskazano – pozostając jednak generalnie przy rozwiązaniach dotychczasowych. Ponadto Komisja postulowała ujednoczenie sposobu przyjmowania ofiar przekazywanych przez wiernych podczas odwiedzin kołędowych. Ustalenia miały także dotyczyć ofiar składanych na utrzymanie cmentarza wyznaniowego, wypominek, czy składek za ławki oraz innych ofiar. Takie regulacje nie znalazły się jednak w statutach synodalnych.

REALIZACJA INWESTYCJI SAKRALNYCH I KOŚCIELNYCH

Decyzja o każdej planowanej inwestycji winna być zawsze dogłębnie przeanalizowana pod kątem rzeczywistych potrzeb i możliwości finansowych, a także skonsultowana z Parafialną Radą Duszpasterską oraz z Kurią Diecezjalną. Sprawą podstawową każdej inwestycji jest strona finansowa i „winna być ona uwzględniana na każdym etapie procesu inwestycyjnego” (n. 401).

Synod opolski zwrócił uwagę na konieczność stałej troski duszpasterzy i wiernych o obiekty sakralne. Nowe świątynie należy tak projektować i budować, aby były funkcjonalne, ułatwiały wykonywanie czynności liturgicznych, umożliwiały wiernym aktywny w niej udział oraz odznaczały się „szlachetnym pięknem, a nie przepychem”²³ (n. 402).

Według wcześniejszych zaleceń Konferencji Episkopatu Polski, podtrzymanych przez Synod opolski, każdy kapłan zatrudniony w diecezji winien podpisać i przestrzegać oświadczenia (zawartego w aneksie nr 24), w którym zobowiązuje się do zarządzania majątkiem kościelnym w sposób zgodny z przepisami prawa polskiego i prawa kanonicznego (n. 403).

---

²² *W drodze do Emaus*, s. 106 n. Istniały 32 parafie liczące do 500 parafian, 124 parafie liczące do 1000 parafian, 90 parafii liczących do 1500 parafian, 49 parafii liczących do 2000 parafian, 20 parafii liczących do 2500 parafian, 12 parafii liczących do 3000 parafian, 5 parafii liczących do 3500 parafian, 5 parafii liczących do 4000 parafian, 4 parafie liczące do 4500 parafian, 7 parafii liczących do 5000 parafian, 3 parafie liczące do 6000 parafian, 5 parafii liczących do 7000 parafian, 8 parafii liczących do 8000 parafian, 2 parafie liczące do 9000 parafian, 2 parafie liczące do 10 000 parafian, 1 parafia licząca do 11 000 parafian, 4 parafie liczące do 13 000 parafian, 7 parafii liczących do 15 000 parafian, 2 parafie liczące do 16 000 parafian, 3 parafie liczące do 17 000 parafian, 1 parafia licząca do 22 000 parafian.

²³ SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, *Constitutio de sacra liturgia Sacrosanctum Concilium* (4.12.1963), AAS 56 (1964), s. 97-134; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, s. 48-78, nr 124.

We wcześniejszym Dokumencie roboczym Komisji Synodalnej ds. Finansowo-Inwestycyjnych poddano pod rozwałę członków parafialnych zespołów synodalnych nieco szerszy wachlarz zagadnień. Wskazując na konieczność szerokich konsultacji przy rozważaniu możliwości podjęcia zadań inwestycyjnych, przedstawiono szczegółowo cały łańcuch działań, realizowanych podczas procesu budowlanego: od „określenia potrzeb i możliwości inwestycyjnych” po eksploatację gotowego już obiektu. Oczywiście wyszczególnienie to nie znalazło odbicia w dokumencie końcowym, jednak mogło być pomocne na etapie konsultacji w zespołach synodalnych²⁴.

ANEKSY

Aneksy stanowią integralną część prawnego dorobku Pierwszego Synodu Diecezji Opolskiej²⁵. Kilka spośród nich reguluje sprawy związane z zarządzaniem dobrami doczesnymi. Zostaną one przedstawione poniżej.

ANEKS 6 – *STATUT SEKCJI EKONOMICZNO-GOSPODARCZEJ PARAFIALNEJ RADY DUSZPASTERSKIEJ*²⁶

Sekcja ekonomiczno-gospodarcza Parafialnej Rady Duszpasterskiej posiada kompetencje Parafialnej Rady Ekonomicznej. Powinna ona składać się przynajmniej z trzech członków, którym przewodniczy proboszcz. Zadaniem sekcji jest „świadczanie pomocy proboszczowi w administrowaniu dobrami parafialnymi z zachowaniem prawa powszechnego (por. kan. 532 oraz kan. 1281-1288 KPK/83)”.

ANEKS 10 – *ROZPORZĄDZENIE W SPRAWIE ŚWIADCZEŃ ZWIĄZANYCH Z ZABEZPIECZENIEM MATERIALNYM INSTYTUCJI I OBIEKTÓW DIECEZJALNYCH*²⁷

---

²⁴ *W drodze do Emaus*, s. 108-109.

²⁵ Zob. *Wprowadzenie*, [w:] *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej*, s. 12. nr 4.

²⁶ Aneks 6. *Statut sekcji ekonomiczno-gospodarczej Parafialnej Rady Duszpasterskiej*, [w:] *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej*, s. 188-189.

²⁷ Aneks 10. *Rozporządzenie w sprawie świadczeń związanych z zabezpieczeniem materialnym instytucji i obiektów diecezjalnych*, [w:] *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej*, s. 204-208. Składki z tych zbiorów należy wpłacać do kasy Kurii Diecezjalnej w terminie 14 dni od jej zebrania. Przewidziano jednak specjalne ulgi dla małych parafii, szczególnie tych, które narażone są na zwiększone wydatki z tytułu dbałości o obiekty sakralne: 1. Parafie liczące mniej niż 400 mieszkańców oraz te, w których znajduje się większa liczba kościołów, a liczba mieszkańców przypadająca na jedną świątynię nie przekracza 300 osób, zwolniono zupełnie z kolekt diecezjalnych. 2. Parafie liczące

Ten obszerny dokument składa się z pięciu części. Pierwsza, nosząca tytuł „składki z miesięcznej kolekty” zawiera informację, że to właśnie kolekta z pierwszej niedzieli każdego miesiąca stanowi podstawę utrzymania instytucji i obiektów diecezjalnych.

Druga część aneksu nosi tytuł „zasady funkcjonowania Funduszu Zapomogowego Kapłanów Diecezji Opolskiej”. Opisano w nim sposób udzielania pomocy finansowej kapłanom czasowo niezdolnym do pracy oraz księżom – emerytom i rencistom²⁸.

W kolejnej, trzeciej części aneksu, zatytułowanej „opłaty na rzecz Wyższego Seminarium Duchownego (*seminaristicum*)” zawarte są normy szczegółowe dotyczące się finansowania tej instytucji, a także częściowo Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego²⁹.

---

mniej niż 600 mieszkańców oraz te, w których znajduje się większa liczba kościołów, a liczba mieszkańców przypadająca na jedną świątynię nie przekracza 450 osób, zwolniono z połowy kolekt diecezjalnych. 3. W szczególnych przypadkach, gdy w grę wchodzi zdarzenie losowe lub konieczność przeprowadzenia pilnej inwestycji, parafie powinny zwracać się indywidualnie z pisemną prośbą do Wydziału Finansowo-Gospodarczego Kurii o zwolnienie z opłaty składki. Takowe jest udzielane po zasięgnięciu opinii Rady Ekonomicznej. 4. Jednocześnie Synod anulował wszystkie dotychczasowe zwolnienia z obowiązku przekazywania comiesięcznej kolekty.

²⁸ Tamże: Księża – emeryci i renciści, mieszkający poza Diecezjalnym Domem Księża Emerytów otrzymywać mają comiesięczną zapomogę w wysokości 350 zł, w szczególnych przypadkach losowych (ciężka choroba, wypadek, itp.) możliwe jest przyznanie dodatkowej zapomogi. Fundusz „nie jest w stanie zapewnić księżom emerytom i rencistom intencji mszalnych”, a jego dochód stanowią comiesięczne składki kapłanów (od których są zwolnieni księża – emeryci i renciści, misjonarze oraz wysłani na studia stacjonarne). Księża – emeryci i renciści są uprawnieni do bezpłatnego otrzymywania wydawanych przez diecezję publikacji urzędowych, jak „Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej”, *Rocznik Diecezji Opolskiej*, *Kalendarz Liturgiczny*. Kwoty przekazywane potrzebującym kapłanom Synod zalecił przelewać na konta bankowe lub „przekazywać w inny uzgodniony sposób”.

²⁹ Tamże: Księżom diecezji opolskiej wyznaczono szczegółowe kwoty, które winny być comiesięcznie odprowadzane na wskazane konto Kurii Diecezjalnej, bądź uiszczane bezpośrednio w jej kasie: 1) proboszczowie parafii liczących powyżej 2000 wiernych – 200 zł. Dodatkowo, jeśli zatrudniają oni wikariuszy, winni wpłacać za każdego z nich 50 zł; 2) proboszczowie parafii liczących do 1000 do 2000 wiernych – 150 zł; 3) proboszczowie parafii liczących poniżej 1000 wiernych – 100 zł; 4) proboszczowie obsługujący kilka świątyń, gdy na jedną wypada średnio więcej niż 300 wiernych – 50 zł; 5) wikariusze parafialni – 150 zł; 6) samodzielni pracownicy naukowci zatrudnieni na etacie w wyższej uczelni (których nie dotyczą powyższe punkty) – 200 zł; 7) adiunkci, wykładowcy i asystenci zatrudnieni na etacie w wyższej uczelni (których nie dotyczą punkty 1-5) – 100 zł; 8) pracownicy Kurii Diecezjalnej i Wyższego Seminarium Duchownego (których nie dotyczą punkty 1-5, albo którzy nie są wyraźnie zwolnieni z opłat) – 100 zł; 9) kapłani – zakonnicy, zatrudnieni w diecezji opolskiej – 50% stawki przeznaczonej dla kapłanów diecezjalnych wymienionych w punktach 1-5. Z opłat zwolnieni byli jedynie księża – emeryci i renciści oraz pracujący na misjach oraz wysłani na studia stacjonarne.

Czwarta część aneksu 10 – „Inne świadczenia kapłanów diecezjalnych oraz zakonnych zatrudnionych w diecezji opolskiej” – zawiera normy odnoszące się do „zapewnienia funkcjonowania niektórych instytucji dobroczynnych i charytatywnych”, na który to cel wszyscy kapłani zatrudnieni w diecezji zobowiązani są odprowadzać składki w łącznej wysokości 30 zł³⁰.

W części piątej – „Wynagrodzenia miesięczne księży proboszczów i wikariuszy parafialnych w diecezji opolskiej” znajdujemy szczegółowe postanowienia dotyczące utrzymania kapłanów³¹.

ANEKS 24 – INSTRUKCJA SYNODALNA W SPRAWIE ZAWIERANIA UMÓW DOTYCZĄCYCH DÓBR MATERIALNYCH

W dokumencie Ojcowie synodalni przypomnieli proboszczom, administratorom parafii oraz wszystkim kapłanom, że umów i działań dotyczących nabywania, sprzedaży, dzierżawy nieruchomości, prowadzenia działalności gospodarczej, tworzenia fundacji i bycia jej członkiem, zaciągania kredytów przekraczających własny półroczny dochód, tworzenia spółek czy też wchodzenia do ich zarządów nie wolno zawierać i podejmować bez porozumienia i uzgodnienia z Kurią Diecezjalną, zgodnie z przepisami kan. 1254-1310 KPK/83³². W aneksie zawarto także wzór „oświadczenia w sprawie zarządzania majątkiem kościelnym”, które podpisywać winien każdy kapłan pracujący w diecezji opolskiej.

ANEKS 25 – INSTRUKCJA SYNODALNA DOTYCZĄCA ZABEZPIECZANIA ZABYTEKÓW SAKRALNYCH W OBIEKTACH KOŚCIELNYCH³³

Synod zadeklarował obowiązywanie wszystkich dotychczasowych rozporządzeń i instrukcji dotyczących ochrony dzieł sztuki sakralnej. Sprawami tymi,

³⁰ Tamże, s. 207.

³¹ Tamże: „Podstawą utrzymania kapłanów zatrudnionych w duszpasterstwie są stypendia mszalne oraz wynagrodzenie za pracę nauczycielską w szkole. Ustala się następujące wysokości wynagrodzenia miesięcznego dla poszczególnych grup kapłanów zatrudnionych w parafiach lub w diecezji: 1) wikariusze parafialni otrzymują z parafii wynagrodzenie w wysokości najniższej pensji krajowej oraz zatrzymują pensję szkolną; z tego dochodu opłacają podatki i składki [...]; 2) najniższe wynagrodzenie proboszczów określa się jako 150% najniższej pensji krajowej [...]; 3) pracownicy Kurii Biskupiej i Wyższego Seminarium Duchownego otrzymują wynagrodzenie w wysokości 110% najniższej pensji krajowej”.

³² Aneks 24. *Instrukcja synodalna w sprawie zawierania umów dotyczących dóbr materialnych*, [w:] *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej*, s. 292-294.

³³ Aneks 25. *Instrukcja synodalna dotycząca zabezpieczania zabytków sakralnych w obiektach kościelnych*, [w:] *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej*, s. 295-296.

z upoważnienia biskupa opolskiego, zajmować się ma Diecezjalny Kustosz Zabytków oraz Muzeum Diecezjalne. Za dzieła sztuki sakralnej na terenie parafii odpowiedzialny jest proboszcz.

Nie zezwala się „w żadnym przypadku” na przenoszenie dzieł sztuki do innych kościołów i parafii, wszystkie tego typu obiekty winny być sfotografowane. Zdjęcia wraz z krótkim opisem powinny być włączone do parafialnych ksiąg inwentarzowych. Kopia dokumentacji winna być przesłana do Referatu Sztuki Sakralnej i Konserwacji Zabytków Kurii Diecezjalnej. Ponadto, Synod nakazał wszystkim proboszczom i administratorom parafii dbanie o odpowiednie zabezpieczenia cennych zabytków i innych wartościowych przedmiotów. Rady w tej materii uzyskać można w Muzeum Diecezjalnym.

ANEKS 27 – WZÓR TESTAMENTU KAPŁANA³⁴

W tym aneksie zawarto podstawowe informacje, co należy zawrzeć w kapłańskim testamencie. Powinny tam się znaleźć odniesienia do Boga, jako Dawcy życia i powołania kapłańskiego, dyspozycje dotyczące spadkobiercy bądź spadkobierców, wskazanie miejsca pochówku.

Interesujący jest tekst roboczy skierowany do konsultacji jedynie wśród księży, dotyczący „zasad wynagradzania i utrzymania osób duchownych”, czyli materii później uregulowanej postanowieniami części V aneksu 10, przedstawionymi już wyżej. W omawianym przedłożeniu, stanowiącym drugą część Dokumentu roboczego Komisji Synodalnej ds. Finansowo-Inwestycyjnych³⁵ w pierwszej kolejności kładzie się nacisk na konieczność zachowania ubóstwa przez duchownych jako warunku prowadzenia skutecznego duszpasterstwa. W kwestii uposażeń proboszczów wskazano, że takowe stanowi „wynagrodzenie plus utrzymanie na plebanii”. Postulowano także, aby „1/3 [wynagrodzenia? – A.S.] składana przez wikarych z pensji parafialnej na rzecz utrzymania na plebanii mogła posłużyć jako składka na wyrównanie minimum wynagrodzenia proboszczów parafii «małych»”. Chciano ponadto wprowadzić kadencyjność wikarych (3 lata), szczególnie na pierwszej placówce.

Odnosnie do emerytur duchownych proponowano, aby księżom – emerytom wypłacano emeryturę diecezjalną niezależnie od miejsca, w którym mieszkają. Należałoby także utworzyć fundusz emerytalny, który wypłacałby emerytury uzależnione od wpłacanej na ten cel składki w ciągu ostatnich 10 lat. W Domu Księ-

³⁴ Aneks 27. *Wzór testamentu kapłana*, [w:] *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej*, s. 302-303.

³⁵ *W drodze do Emaus*, s. 109-111.

ży Emerytów utworzono by księgę intencji wieczystych, co pomogłoby ich wesprzeć ofiarami płynącymi od wiernych.

ZAKOŃCZENIE

Zgodnie z kan. 460 KPK/83 r., „Synod jest zebraniem wybranych kapłanów i wiernych świeckich Kościoła partykularnego, którzy dla dobra całej wspólnoty świadczą pomoc biskupowi diecezjalnemu”. Jak pisze H. Sobeczko: „Synod jest [...] wspólnym dziełem pasterzy i ludu. Mówiąc językiem biblijnym synod jest wspólnym wsłuchiowaniem się w to, co Duch Święty mówi do danego Kościoła diecezjalnego”³⁶. Instrukcja Kongregacji Biskupów na temat pasterskiej posługi biskupów *Ecclesiae imago* z 22 lutego 1973 r. wskazuje w sposób jasny, że uczestniczenie w synodzie oraz wizytacje kanoniczne to „główne zajęcia w pasterskiej posłudze biskupa”³⁷.

Biskup diecezjalny wykonuje władzę ustawodawczą w sposób zwyczajny, stanowiąc normy prawa partykularnego (ustawy, dekrety ogólne, dekrety ogólne wykonawcze³⁸, instrukcje szczegółowe, dotyczące np. kwestii zarządu dobrami doczesnymi Kościoła [kan. 1276 § 2 KPK/83]), bądź w sposób uroczysty poprzez aktywne uczestnictwo w synodzie diecezjalnym (kan. 381; kan. 391 § 1 KPK/83). Wtedy biskup diecezjalny jest jedynym ustawodawcą, zaś wszyscy inni członkowie zgromadzenia synodalnego posiadają jedynie głos doradczy³⁹.

Jak pisze D. Walencik: „Synod diecezjalny jest narzędziem, poprzez które biskup diecezjalny przynagla, żeby przestrzegane były te normy kanoniczne, które najbardziej wskazuje sytuacja w diecezji, reguluje kwestie powierzone jego kompetencji oraz wprowadza wspólną dla wszystkich Kościołów partykularnych dyscyplinę. Dlatego też biskup diecezjalny zamiast ustanawiać nowe normy powinien raczej dokonywać recepcji prawa powszechnego do ustawodawstwa diecezjalnego i/lub nalegać na przestrzeganie prawa kanonicznego, jeśli zachodzi taka

---

³⁶ Wykład ks. prof. dr. hab. Helmuta J. Sobeczki wygłoszony w czasie uroczystej sesji plenarnej inauguracyjnej Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej, BSDO 1 (2002), s. 34.

³⁷ SACRA CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, Directorium de pastorali ministerio Episcoporum *Ecclesiae imago* (22.02.1973), Typis Polyglottis Vaticanis 1973; tekst polski w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, t. VI, z. 1, oprac. E. Szafranski, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej 1973, s. 21-324, nr 162.

³⁸ Zob. kan. 29; kan. 391 w związku z kan. 13 § 1, kan. 29, kan. 31 KPK/83.

³⁹ D. WALENCIK, *Regulacje prawne dotyczące spraw majątkowych i potrzeb finansowych instytucji kościelnych*, [w:] *II Polski Synod Plenarny a synody diecezjalne*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, A. Pastwa, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2015, s. 208.

konieczność⁴⁰. Ten sam Autor wskazuje na pewne tendencje antyjurydyczne, które dochodzą do głosu podczas opracowywania dokumentów końcowych niektórych współczesnych synodów, określanymi jako „duszpasterskie”⁴¹. Skutkiem tego jest często niedopracowanie norm prawa partykularnego (niezamieszczenie w statutach synodalnych działu „dobra doczesne Kościoła”; dosłowne powtórzenie norm powszechnego prawa kanonicznego czy też bardzo lakoniczne potraktowanie tematyki administrowania dobrami doczesnymi).

Jak na tym tle przedstawia się dorobek I Synodu Diecezji Opolskiej? W 17 statutach dotyczących problematyki dóbr doczesnych opolskiego Kościoła partykularnego znajdują się normy prawne dotyczące administrowania majątkiem diecezjalnym i parafialnym, realizacji inwestycji sakralnych i kościelnych. Pierwszy z aneksów zawiera statut sekcji ekonomiczno-gospodarczej Parafialnej Rady Duszpasterskiej. Drugi – bardzo obszerny – zawiera unormowanie świadczeń związanych z zabezpieczeniem materialnym instytucji i obiektów diecezjalnych (uregulowane są w tym aneksie zasady comiesięcznej kolekty na potrzeby diecezji, stanowiącej podstawę utrzymania instytucji i obiektów diecezjalnych, funkcjonowania Funduszu Zapomogowego Kapłanów Diecezji Opolskiej, opłaty *seminaristicum*, zapewnienia funkcjonowania niektórych instytucji dobroczynnych i charytatywnych). Kolejny aneks stanowi instrukcja synodalna w sprawie zawierania umów dotyczących dóbr materialnych, następny – instrukcja synodalna dotycząca zabezpieczania zabytków sakralnych w obiektach kościelnych; ostatni to wzór testamentu kapłańskiego.

Oceniając zakres tych uregulowań, zauważyć wypada pewną fragmentaryczność ujęcia tematyki dóbr doczesnych⁴². Oto w dokumencie końcowym I Synodu Diecezji Opolskiej nie znajdziemy praktycznie żadnych norm dotyczących diecezjalnej rady ekonomicznej (w n. 390 jest tylko wzmianka o „Radzie Ekonomicznej” i odwołanie do kan. 494 § 3 KPK/83, gdzie mowa jest głównie o zadaniach ekonomów diecezjalnych, współpracujących z Radą ds. ekonomicznych); brak wzoru statutu i regulaminu prowadzenia prac. W aneksie 6 mamy natomiast określenie kompetencji sekcji ekonomiczno-gospodarczej mającej kompetencje parafialnej rady duszpasterskiej.

Brak w dokumencie końcowym regulacji dotyczących wynagradzania duchownych (choć propozycje rozwiązań znajdowały się w części II Dokumentu roboczego Komisji Synodalnej ds. Finansowo-Inwestycyjnych, skierowanej do

---

⁴⁰ Tamże, s. 210.

⁴¹ Tamże, s. 214.

⁴² Wskazania, co obligatoryjnie winny zawierać uchwały synodalne w kwestii dóbr doczesnych, WALENCIK, *Regulacje prawne*, s. 217-218.

dyskusji wśród księży); brak reguł przejścia prezbiterów w stan spoczynku (emerytura, renta, urlop zdrowotny), statutu i regulaminu domu księży emerytów podobnie, jak i zasad podziału *iura stolae*. Nie wskazano celów, na które miałyby być przekazywane ofiary z binacji i trynacji. Nie określono wykazu aktów nadzwyczajnego zarządzania w odniesieniu do podległych władzy biskupa diecezjalnego osób prawnych (zob. kan. 1281 § 1 KPK/83), a także szczegółowych warunków ustanowienia i przyjęcia fundacji przez kościelne osoby prawne i przez osoby duchowne (zob. kan. 1304 § 2 KPK/83). Wśród zasad administrowania dobrami doczesnymi brak unormowań dotyczących zarządzania cmentarzami (zob. kan. 1276 § 2; kan. 1180 KPK/83). Natomiast w aneksach znalazł się wzór testamentu kapłańskiego, regulacja chyba nie najistotniejsza dla praktyki zarządzania mieniem kościelnym w diecezji.

Wykazane wyżej niedostatki niewątpliwie wpływają na jakość tworzenia partykularnego prawa kanonicznego w diecezji opolskiej, jednak nie upośledzają w sposób znaczący funkcjonowania odpowiednich instytucji kościelnych. Diecezja wydaje się być zarządzana sprawnie, konieczne normy prawne istnieją, jednak poza ustawodawstwem synodalnym. Pewna „antyjurydyczność” I Synodu Diecezji Opolskiej w zakresie administrowania dobrami doczesnymi może wywołać pewien dysonans u analizującego synodalny dokument końcowy prawnika-kanonisty. Może nawet prowokować pytanie o rzeczywisty sens opracowywania synodalnych dokumentów końcowych, nie w pełni regulujących najistotniejsze sfery funkcjonowania Kościoła partykularnego. Przyznać jednak także należy, że ustawodawca synodalny, jakim jest biskup diecezjalny, ma prawo stanowić takie normy partykularne, jakie uzna za właściwe i konieczne.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA PRAWA

- Catechismus Catholicae Ecclesiae, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 1997; tekst polski w: Katechizm Kościoła Katolickiego, wyd. 2, Poznań: Pallottinum 2012.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań: Pallottinum 1984.
- Dekret ustanawiający skład osobowy Komisji ds. Finansowo-Inwestycyjnych Pierwszego Synodu Diecezji Opolskiej, „Biuletyn Synodu Diecezji Opolskiej” 1 (2002), s. 32.
- Dekret zwołujący Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej i ogłaszający jego otwarcie z 19 marca 2002 r., Nr 207/002/A, [w:] Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i Aneksy, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2005, s. 311-313.

- Instrukcja synodalna dotycząca zabezpieczania zabytków sakralnych w obiektach kościelnych, [w:] Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i Aneksy, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2005, s. 295-296.
- Instrukcja synodalna w sprawie zawierania umów dotyczących dóbr materialnych, [w:] Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i Aneksy, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2005, s. 292-294.
- JAN PAWEŁ II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, Kraków: Wydawnictwo Pallottinum 2001.
- Rozporządzenie w sprawie świadczeń związanych z zabezpieczeniem materialnym instytucji i obiektów diecezjalnych, [w:] Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i Aneksy, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2005, s. 204-208.
- SACRA CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, Directorium de pastorali ministerio Episcoporum Ecclesiae imago (22.02.1973), Typis Polyglottis Vaticanis 1973; tekst polski w: Posoborowe prawodawstwo kościelne, t. VI, z. 1, oprac. E. Sztafrowski, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej 1973, s. 21-324.
- SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Constitutio de sacra liturgia Sacrosanctum Concilium (4.12.1963), AAS 56 (1964), s. 97-134; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, s. 48-78.
- SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Decretum de pastorali episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 673-696; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, s. 236-258.
- SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Decretum de presbyterorum ministerio et vita Presbyterorum ordinis (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 991-1024; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań: Pallottinum 2002, s. 478-508.
- Statut parafialnej rady duszpasterskiej w Diecezji Opolskiej, [w:] Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i Aneksy, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2005, s. 184-187.
- Statut sekcji ekonomiczno-gospodarczej Parafialnej Rady Duszpasterskiej, [w:] Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i Aneksy, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2005, s. 188-189.
- Wzór testamentu kapłana, [w:] Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i Aneksy, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2005, s. 302-303.

LITERATURA

- MIKOŁAJEC Józef: Duszpasterstwo rodzin w uchwałach Pierwszego Synodu Diecezji Opolskiej, *Warszawskie Studia Pastoralne* 3 (2006), s. 56-69.
- SZYMAŃSKI Andrzej: Ks. Bp dr Franciszek Jop – prawodawca i organizator diecezji opolskiej, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego 2007.
- SZYMAŃSKI Andrzej: Nauczanie i wychowanie chrześcijańskie w parafii w świetle uchwał I Synodu Diecezji Opolskiej, [w:] Wychowanie religijne i moralne, red. R. Sztuchmiller, M. Różański, Olszyn: Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego 2015, s. 67-74.
- SZYMAŃSKI Andrzej: Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej 2002-2005, *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego* 28 (2008), s. 377-404.

- W drodze do Emaus. Dokumenty robocze Komisji Synodalnych, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 2003.
- WALENICK Dariusz: Regulacje prawne dotyczące spraw majątkowych i potrzeb finansowych instytucji kościelnych, [w:] II Polski Synod Plenarny a synody diecezjalne, red. J. Krukowski, M. Sitarz, A. Pastwa, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2015, s. 199-219.
- Wykład ks. prof. dr. hab. Helmuta J. Sobeczki wygłoszony w czasie uroczystej sesji plenarnej inauguracyjnej Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej, *Biuletyn Synodu Diecezji Opolskiej* 1 (2002), s. 33-39.

DOBRA DOCZESNE KOŚCIOŁA W PRACACH I DOKUMENCIE KOŃCOWYM I SYNODU DIECEZJI OPOLSKIEJ

Streszczenie

W artykule podjęto refleksję na temat regulacji prawnych wytworzonych przez I Synod Diecezji Opolskiej, a dotyczących zarządu dobrami doczesnymi diecezji. Przedstawiono treść 17 statutów oraz 5 aneksów (tłem dla rozważań były także wcześniejsze opracowania jednej z komisji roboczych Synodu, przeznaczone do dyskusji w parafialnych zespołach synodalnych), po czym podjęto refleksję na temat kompletności prawnego ujęcia tej ważnej i złożonej dziedziny życia kościelnego. Rozwiązania przyjęte przez Synod uznać należy za niepełne, jednak prawodawca synodalny, jakim jest biskup diecezjalny, ma prawo stanowić takie normy partykularne, jakie uzna za właściwe i konieczne.

Słowa kluczowe: Opole; synod; dobra doczesne

THE TEMPORAL GOODS OF CHURCH IN WORKS AND FINAL DOCUMENT OF THE I SYNOD OF OPOLE DIOCESE

Summary

In the paper under title: Worldly goods of Church in works and final document of the I Synod of Opole Diocese reflection was taken on the subject of the legal regulations generated by the I Synod of Opole Diocese and concerning the management of the worldly goods of the diocese. The contents of 17 statutes and 5 annexures were presented (also the earlier elaborations of one of the working commissions of the Synod was the background for consideration which was designed for the discussion in the parish synod teams), and afterwards a reflection was taken on the completeness of the legal recognition of this important and complex field of the church life. The solutions undertaken by the Synod should be recognized as not complete, however the synod legislator who was the diocesan bishop has the right to establish such particular standards as he deemed as correct and necessary.

Key words: Opole; synod; temporal goods